

פְּרֶשֶׁת וַיִּקְרָא

על מהות הקרבנות

■ מקדשי קדשים לחולי חולין

קיים פער גדול ובלתי מוסבר בין התייחסותה של התורה לסוגיית הקרבנות, לבין התייחסותם של נביאי ישראל. המקום הנרחב שהתורה הקצתה לקרבנות מלמד על חשיבות הקרבנות כחלק בלתי נפרד מן החיים הרוחניים של עם ישראל. כל ההתגלויות הנבואיות לאברהם יצחק ויעקב – אבות האומה – לוו בהקמת מזבח לה' שעליו הוקרבו קרבנות. כמו כן, התגלות ה' בחנוכת משכן אוהל מועד, באה לידי ביטוי בירידת אש מן השמים ובשריפת הקרבן שעל המזבח. סיווגם הרוחני של הקרבנות נע בין קודש לבין קודש קדשים, סיווג הדורש טהרה מוחלטת בכל העוסקים בהקרבת הקרבן, מתחילה ועד סוף. עלינו לברר, כיצד הידרדרו הקרבנות ממעמד כה גבוה של קודש קדשים למעמד כה נמוך של חולי חולין בזמן נביאי ישראל?

את האות ראשון לשינוי היחס, נתן שמואל הנביא בתוכחתו העזה לשאול המלך:

”וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל: הַחֶפֶץ לָהּ בְּעֵלֹת וּזְבָחִים כְּשָׁמַעַ בְּקוֹל ה' הֲיֵה שְׁמַעַ, מְזַבֵּחַ טוֹב; לְהִקְשִׁיב, מִחֶלֶב אֵילִים.”
(שמואל-א טו, כב)

את המתקפה ממשיך ישעיהו הנביא בתוכחה גלויה לעם ישראל:

”לָמָּה לִי רֵב זְבָחֵיכֶם יֹאמֶר ה', שְׁבַעְתִּי עֲלֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים, וְדָם פָּרִים וְכַבְשִׁים וְעֵתוּדִים לֹא חִפְצָתִי.”
(ישעיהו א, יא)

מגדיל לעשות ירמיהו הנביא, המציג לכאורה סימן שאלה על כל יסוד הקרבנות:

”כִּי לֹא דִבַּרְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בַּיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, עַל דְּבָרֵי עוֹלָה וְזֶבַח. כִּי אִם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אֹתָם לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְּקוֹלִי, וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם...”
(ירמיהו ז, כב-כג)

את הפרק הזה חותם מיכה הנביא, בהציגו סולם ערכים שונה לחלוטין ממה שהיה מקובל באותה תקופה.

נתבונן בשאלה הבאה שעם ישראל מציג לנביא:

”בַּמָּה אֶקְדֶּם ה', אִפְף לֵאלֹהֵי מְרוֹם?
הֲאֶקְדָּמְנוּ בְּעוֹלוֹת? בְּעִגְלִים בְּנֵי שָׁנָה?
הֲיִרְצָה ה' בְּאַלְפֵי אֵילִים? בְּרִבְבוֹת נְחָלֵי שִׁמֹן?...”
(מיכה ו, ז-ח)

תשובת ה' מפתיעה ומשנה את נקודת המוצא:

”הֲגִיד לְךָ אָדָם מַה טוֹב, וַיֵּמָר ה' דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד
וְהִצַּנֵּעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ.”
(שם, פסוק ח)

כלומר, לא אלפי אלים ולא רבבות נחלי שמן ובוודאי לא קרבן אדם, אלא משפט צדק, חסד וענווה.

מפתיע להיווכח, כי הביטוי ”הֲגִיד לְךָ אָדָם מַה טוֹב...” המבשר את השינוי הדרמטי, הוא אותו הביטוי שבו פותחת התורה את פרשת הקרבנות: ”...אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קֶרְבָן לַיהוָה...” (ויקרא א, ב).

מטרת ביניים

שאלת הפער בין עמדת התורה לבין זו של הנביאים ביחס לקרבנות, היוותה אבן פינה לשיטותיהם המנוגדות של שני גדולי ישראל, הרמב”ם והרמב”ן, בהבנת יסוד הקרבן.

הרמב”ם במורה הנבוכים (חלק ג, לב) מבאר, כי מטרת מצוות הקרבן על פי התורה היא להוציא את עם ישראל מן המקום השפל בו היה שקוע רוב העולם, שהוא עבודת האלילים השקרית והבזויה, ולרוממו אל עבודת ה' האמתית והנשגבה.

כדי להגיע אל המקום הגבוה בעבודת ה' – שהוא קשר של דיבור ותפילה, יש להציב מטרת ביניים. מכיוון שכל העולם היה שקוע בהקרבנות בהמות ומנחות

לאילים בהיכליהם, הסכימה התורה להמשך עבודת הקרבנות, אבל בשלושה תנאים: א – שיהיו לשם ה'. ב – שיוקרבו במקום שבחר ה'. ג – שהעבודה תתנהל על ידי מצוות ה'.

הרמב"ם משווה זאת להטיית בני ישראל מן המסלול הראשי והקצר ממצרים לארץ ישראל, אל מסלול מעגלי של הליכה במדבר. התורה עצמה מעידה, כי ההליכה במדבר אינה מטרה בפני עצמה, אלא פתרון ביניים בהתחשב במצבם הנפשי של בני ישראל:

”...וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרֹב הוּא, כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בְּרֵאתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה. וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יָם סוּף...”
(שמות יג, יז-יח)

ממשיך הרמב"ם ומבאר. בדור הנביאים חזר עם ישראל לעבודת האילים, ובה בעת המשיכו להקריב קרבנות בבית המקדש; נמצא שהחטיאו את המטרה שבעבורה הסכים ה' להמשכת עבודת הקרבנות. כעת, לא רק שהקרבת מיותר, אלא גם מזיק, מפני שהוא משלה את בני ישראל שבכך הוא מטהר ומכשיר את מעשיהם השליליים.

לא כן הרמב"ן בפירושו לפרשת ויקרא, אשר מתקשה מאוד בקבלת הרעיון שאין הקרבנות מטרה נעלה בפני עצמה, ושהם אך ורק מכשיר להסטת העבודה מן הפסל והאיל לאל ה' יתברך.

השגותיו על שיטת הרמב"ם הן חדות:

1. הרי אחרי המבול הקריב נח קרבן בצאתו מן התיבה והקרבתו היה לנחת רוח לפני ה' עוד בטרם התפשט חטא עבודה זרה בעולם!
2. עוד קודם לכן קיבל ה' ברצון את קרבן מנחתו של הבל, בנו של אדם הראשון! לכן נוטה הרמב"ן אל הדעה, שעל המקריב לחשוב שגופו היה עלול להיענש כקרבתו שנשחט, וחסד עשה אתו ה' שהסכים לכפרה הזאת שתהיה תמורתו, כדי שייתן אל לבו וישוב בתשובה.

הרמב"ן מזכיר את דברי הגמרא המצוטטים ומוסברים בסוף המאמר, המדגישים את העובדה שהתורה מקפידה להשתמש בשם הויה בכל הנוגע לקרבנות, ולא בשם אלוקים.

לדעת הרמב"ן, הקרבן הוא ביטוי נעלה להתקרבות אל ה' ולהתאחדות עם רצונו.

בתקופת הנביאים הפך הקרבן בעיני העם למַעֵין שער לעזאזל להשקטת המצפון, מתוך מחשבה מעוותת שה' צריך את הקרבן לעצמו. תפישה זאת הציבה את הקרבן מטרה לחצי הלעג של הנביאים. ביטוי לכך אנו מוצאים בספר תהילים:

”אִם אָרַעֵב לֹא אֵמַר לְךָ כִּי לִי תֵבֵל וּמְלֹאָה.
הַאֹכֵל בְּשָׂר אַבְיָרִים וְדָם עֵתוּדִים אֶשְׁתָּה.”

(תהלים נ, יב-יג)

■ בעקבות הבורא

נצעד צעד נוסף קדימה בעקבות הרמב"ן, ונגיע אל שביל האמצע שלא יסתור את דעת הרמב"ם.

חכמינו זכרונם לברכה לימדונו כי שלושה שותפים הם באדם: הקב"ה, אביו ואמו. אביו ואמו מעניקים לו את הגוף החומרי, והקב"ה נופח בו נשמה.

במילים אחרות – ה' נוטע שאיפות באדם, וההורים מייצרים את האמצעים ואת הכלים לביצוע השאיפות. ללא השאיפות שה' נוטע, היה הגוף נשאר דומם ללא תנועה.

מה הן אותן השאיפות, בהן מצייד ה' את האדם?

נחלק אותן לשלוש דרגות, מן השלב הנמוך אל הגבוה: שאיפות קיומיות, יצירתיות ורוחניות.

וביתר פירוט:

1. השאיפה הקיומית כוללת את כל צרכי הגוף, והיא מכונה בשם – **נפש**.
2. השאיפה היצירתית מבטאת רצון לנוע ליצור ולפעול, והיא מכונה בשם – **רוח**.
3. השאיפה הרוחנית כוללת כמיהה לצדק ומשפט, חסד ורחמים ונתינה לזולת, והיא מכונה בשם – **נשמה**.

מעל הכול שְׁתַּל ה' באדם שאיפה עמוקה מאוד, והיא להידמות לה'. את זאת הוא עשה באמצעות קריאת השם "אדם". האות הראשונה והאות האחרונה שהן אל"ף – מ"ם, זהות לאות הראשונה והאות האחרונה בשם "אֱ-לֹהִים". האות האמצעית שהיא דל"ת, מייצגת את המילה 'דמות'.

”...בְּדַמּוֹת אֱ-לֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ.”

(בראשית ה, א)

כלומר, השם "אדם" שניתן לאדם הראשון ולאשתו גם יחד, הוא ביטוי למטרת שליחותם בעולם, להיות דומים לאלוקים.

כך פירשו חז"ל את הפסוק "...זֶה אֱלֹהֵי וְאֲנִי...". (שמות טו, ב) –

"הוֹי דוֹמָה לוֹ: מָה הוּא חֲנוּן וְרַחוּם אִף אַתָּה הִיָּה חֲנוּן וְרַחוּם". (שבת קלג:)

פירושו של דבר הוא, שמוטל על האדם תפקיד לייצג את ה' ואת תורתו בצורה הנעלה ביותר.

בהמשך לדברים אלה, נזכיר את המצוה הראשית בפרשת "שמע ישראל":

"וְאֶהְבֶּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ וּבְכֹל מְאֹדְךָ". (דברים ו, ה)

פירשו חז"ל במסכת יומא:

"שִׁיחָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדְךָ.

שִׁיחָא קוֹרָא וְשׁוֹנָה וּמִשְׁמַשׁ תְּלַמִּידֵי חַכְמִים,

וְיֵחָא מִשְׁאֵו וּמִתְנֵו בְּאִמּוּנָה וְיֵהִיָּה דִּיבּוּרוֹ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת.

מָה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עֲלֵיוֹ? –

אֲשֶׁרֵי אֲבִיו שְׁלַמְדוֹ תוֹרָה, אֲשֶׁרֵי רַבּוֹ שְׁלַמְדוֹ תוֹרָה". (יומא פו)

כלומר, אהבת ה' איננה הצהרת כוונות בלבד, אלא מעשים שיעודדו את הסביבה כולה לאהבת ה' ולאהבת תורתו ומצוותיו.

שׁוֹתְפוֹת וְשְׁלִיחוֹת

ה' העניק כבוד והדר לאדם אשר יצר ועיטר אותו בצלם אלוקים. מתנות אלו מלוות בציפייה שיהיה שותף נאמן בקיום העולם שה' יצר ובשכלולו החומרי והרוחני. כל אדם הוא יצירה ייחודית שאין דומה לה, ומצויד בשליחות מיוחדת שרק הוא מסוגל לבצע אותה – להשלים ולשכלל את העולם על פי המתווה שה' קבע.

כתב המינוי לשליחותו המיוחדת של עם ישראל בעולם ניתן לפני מעמד הר סיני:

"וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרַתֶּם אֶת בְּרִיתִי, וְהִיִּיתֶם לִי סֶגְלָה מִכָּל הָעַמִּים..."

וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְמַלְכֵת כְּהֻנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ, אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". (שמות יט, ה-ו)

זו בדיוק כוונת הנביא ירמיהו באמרו:

”כִּי לֹא דִבַּרְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בַּיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיאִי אֹתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, עַל דְּבַרִּי עוֹלָה וְזָבַח.
כִּי אִם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אֹתְכֶם לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְּקוֹלִי, וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם...”

(ירמיהו ז, כב-כג)

על פי זה, הקומה הראשונה והבסיסית היא המוכנות לשמוע בקול ה'. פירושו של דבר הוא – להיות שותפים נאמנים לקיום העולם, פיתוחו ושכלולו על פי רצון בוראו ויוצרו.

נעלה לקומה השנייה ונמצא שם את השאיפה להעלות את רמת הקשר בינינו ובין ה' באמצעות דיבור ישיר אליו, דוגמת תפילה ותחינה.

נעלה לקומה השלישית ושם נמצא את הקרבת הקרבן. כאשר אדם סומך בכל כוחו את ידו על ראש הכבש ומוסר אותו לקרבן, הוא בעצם אומר לה': אני מוכן ללכת בשליחותך עד הסוף, גם אם המחיר שאשלם יהיו חיי, כמו הקרבן הזה.

אם זה קרבן ציבור, כעולת התמיד יום יום, הרי זה כאילו עם ישראל מצהיר לפני ה': אנו מוכנים לקדש את שמך בעולם בכל לבבנו, בכל נפשנו ובכל מאודנו, גם אם נצטרך להקריב את חיינו, כדברי הפסוק:

”כִּי עָלֶיךָ הֲרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם, נַחֲשִׁבְנוּ כְּצֹאן טְבָחָה”.

(תהילים מד, כג)

כאן המקום לצטט את פיוטו המרגש והמרומם של הרב יצחק הוטנר:

בלבבי משכן אבנה להדר כבודו
ובמשכן מזבח אֲשֵׁים לקרני הודו.
ולגר תמיד אקח לי את אש העקדה
ולקרבן אקריב לו את נפשי היחידה.

אם כך הם פני הדברים, באיזה אור מגוחך ונלעג נראה שאול המלך כאשר הוא מציע לשמואל, שכפיצוי על אי שמיעה בקול ה' יגיש העם קרבנות!

(שמואל-א טו, כא)

”וַיִּקַּח הָעָם מִהֶשְׁלֵל... לְזָבַח לַה' אֶל־לֵחֶיךָ בַּגְּלִגְלִי”.

שמואל הנביא מרעים עליו בקולו:

(שם, פסוק כב)

”...הַחֲפֹץ לַה' בְּעֹלֹת וּזְבָחִים, כְּשִׁמְעַע בְּקוֹל ה'?...”

כלומר, אתה שאול מציג תורת קרבן הפוכה ונלעגת. אתה מניח שה' צריך את הקרבן שלך, ואולי זו הסיבה שאתה מציע לשחד אותו בקרבן כפיצוי על כך שלא שמעת בקולו!?

הרי האמת הפוכה לגמרי!

הקרבן הוא שיא הביטוי למוכנות לשמוע בקול ה' וללכת בדרך ה', עד כדי הקרבת החיים! זהו הקרבן האמתי!

כעת נבין היטב את תוכחתו של ישעיהו הנביא בפרק א':

1. "לְמָה לִי רַב זְבַחֵיכֶם יֹאמֶר ה'..." (פסוק יא)

2. "...גַּם כִּי תִרְבוּ תִפְלֵה אֵינֶנִּי שׂוֹמֵעַ..." (פסוק טו)

3. "לְמַדּוֹ הַיֵּטֵב, דְּרָשׁוּ מִשְׁפָּט... שִׁפְטוּ יְתוֹם רִיבוֹ אֶלְמָנָה". (פסוק יז)

נלך מן הסוף להתחלה.

אם כל הקומה היסודית – שהיא השמיעה בקול ה' בדרישת צדק ומשפט – הרוסה, אזי אין טעם לקומה השנייה – שהיא התפילה, וה' לא יקשיב לה; ובוודאי אין משמעות לקומה העליונה שהיא הקרבן.

באותו כיוון הולך מיכה הנביא, כאשר הוא מציג את שאלת העם ואת תשובת ה':

"בְּמָה אֶקְדָּם ה' אֲכַף לְאֱלֹהֵי מְרוֹם -

הֲאֶקְדָּמָנּוּ בְּעוֹלוֹת? בְּעִגְלִים בְּנֵי שָׁנָה? הֲיִרְצָה ה' בְּאַלְפֵי אֵילִים?..."

הַגִּיד לָךְ אָדָם מַה טוֹב, וּמָה ה' דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ

כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ". (מיכה ו, ו-ט)

כלומר, רק אם תקיימו את המצוות היסודיות והבסיסיות – אז יש טעם בקרבן, שהוא הביטוי הנעלה לרצון להתקרב לה' עד כדי מסירות נפש. אך ללא משפט, ללא חסד וללא צניעות – אין ערך לקרבן, ואף גרוע מכך! – הוא מהווה פגיעה ללא צורך בבעל חיים, ועדיף לשחוט ולאכול את הבשר, כפי שלגלג ירמיהו הנביא:

"...עֲלוֹתֵיכֶם סָפוּ (תוסיפו) עַל זְבַחֵיכֶם וְאָכְלוּ בָּשָׂר". (ירמיהו ז, כא)

מקח וממכר

התפיסה המעוותת של עובדי האלילים הלחלה לתוך עם ישראל. עובדי האלילים האמינו כי האלילים אוכלים ושותים ויש ביניהם מאבקי כוח וכבוד ואף התפרצויות זעם, כמצוטט מכתבי היוונים ושאר העמים עובדי עבודה זרה.

נימוקם להקרבת קרבנות לאלילים היה הרצון לרצות אותם ולשכך את זעמם שלא יפגעו בבני אדם.

על הנקודה הזו בדיוק, מלגלג הכתוב במזמור נ' בתהילים:

”לא אֶקַח מִבֵּיתְךָ פֶּרַם מִמִּכְלְאֲתֶיךָ עֵתוּדִים.
כִּי לִי כָל חֵיתוֹ יַעַר בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אֶלְפִי.
יִדְעֵתִי כָּל עוֹף הָרִים וְזִיז שִׁדֵי עַמְדֵי.
אִם אֶרְעַב לֹא אֶמַר לָךְ כִּי לִי תֵבֵל וּמְלֹאָה.
הָאוֹכֵל בֶּשֶׂר אֲבִירִים וְדָם עֵתוּדִים אֶשְׁתֶּה.”

(תהילים נ, ט-יג)

כלומר, אם האלוקים רעב הוא יכול לקחת את כל חיות היער, בהמות הארץ ועוף ההרים. לשם מה הוא צריך את הכבש מביתו של האדם בעל הדעה האווילית והמטופשת הזאת?

התפיסה האלילית הזאת עברה 'גיור' מתוכם ויצרה את החשיבה המעוותת הבאה:

אני אשחד את ה' בקרבנות כדי שהוא יטֵה לטובתי. גם אם עוויתי ופשעתי, הרי בכל זאת נתתי לו משהו, ובתמורה הוא יוותר לי! דהיינו 'מקח וממכר' מול ה'! אמנם הוא אינו אוכל ושותה, אבל בכל זאת הרי הוא רוצה בקרבנות. אני מוכן לעשות את רצונו זה, שאמנם יעלה לי סכום מסויים, אך הוא משתלם, כי אז אוכל להמשיך לעשות את כל מה שליבי חפץ! הרי אני מסודר ומוגן מן הכעס והעונש!... כדי שלא ניכשל במחשבה המטופשת הזאת, מדגישה התורה את הביטוי "לְרִצְנֹכְכֶם":

(ויקרא יט, ה)

”וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַה', לְרִצְנֹכְכֶם תִּזְבְּחֶהוּ.”

כלומר, זה רצונכם ולא רצוני. אני אמנם עשוי לאשר את קרבנכם כאשר הוא נעשה מתוך מחשבה אמיתית של רצון להקריב את נפשכם למען שמוע בקולי. אני גם אתן לכם אות באמצעות האש שתופיע מן השמים ותשרוף את קרבנכם. בכל התורה כולה אין מושג של "קרבן לאלוקים", אלא רק "קרבן לה" – כלומר שם הוויה.

הנימוק הוא, ששם אלוקים מקביל לבעל שררה שלטונית כגון שופט, שר או מלך. במקרה כזה החשיבה האנושית היא בכיוון של – "אתן לו כבוד ושוחד וכו' כדי שיטֵה לטובתי".

לעומת זה, שם הויה פירושו: מהווה את הכל בנתינה אין-סופית ללא שום שמץ של קבלה כלשהי, וזהו בדיוק הקרבן הרצוי. נתינה אין-סופית של האדם ללא מחשבה על קבלת תמורה כל שהיא.
בתחילת ספר ויקרא כותבת התורה:

”...אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה... לְרִצּוֹנוֹ לִפְנֵי ה'... וְסִמֵּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה, וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו.”
(ויקרא א, ב-ד)

כלומר, המדובר הוא באדם השואף להידמות לאלוקים בתכונות רחום וחנון, רב חסד ואמת.

אם אכן הקרבן הוא ביטוי לרצונו הטהור של האדם לעשות את הכל למען ה' ללא תמורה – אזי קרבנו רצוי לפני ה'.
התורה מסכמת זאת בפסוק:

”זָבַח לְאֱלֹהִים יִחָרֵם (ימות), בְּלִתִּי לַה' לְבָדוֹ.”
(שמות כב, ט)

הזביחה היא דווקא לשם הויה בלבד, ולא לשם אלוקים.
את כל ההבנה הזאת מלמדת אותנו הגמרא בסוף מסכת מנחות, ושאותה הזכיר הרמב"ן בפירושו לתורה:

”נאמר בעולת בהמה 'ריח ניחוח' ובעולת העוף... ובמנחה 'ריח ניחוח' - לומר לך: אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון לבו לשמים.
תניא, אמר רבי שמעון בן עזאי: בא וראה מה כתוב בפרשת הקרבנות, שלא נאמר בהם לא אֵל ולא אֱלֹהִים אלא ה', שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק...
ושמא תאמר לאכילה הוא צריך? תלמוד לומר 'אם אָרְעָב לֹא אִמְרָ לָךְ כִּי לִי תִבֵּל וּמְלֹאָה' -

לא אמרתי לכם זבחו כדי שתאמר: אעשה רצונו ויעשה רצוני.
לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם אתם זובחים.”
(מנחות קי.)

יוצא אפוא, שגם לפני שהתפשטה עבודה זרה בעולם כבזמנם של הבל ונח, לא הגיעה עדיין נפשו של האדם לרמה של יכולת נתינה טהורה באמצעות המחשבה, אלא רק באמצעות סיוע של דבר מוחשי כקרבן.

מכאן שלעתיד לבוא, כאשר תוכשר הנפש, תהיה אולי אפשרות להמיר את הקרבן המוחשי במשהו רוחני, כדוגמת דבקות הנפש בתפילה לה', שתיחשב כקרבן.

חכמי המדרש הוסיפו:

"רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן בשם רבי מנחם אמרו: לעתיד לבוא כל הקרבנות
בטלין וקרבן תודה אינו בטל לעולם."
(ויקרא רבה כז, יב)

וגם קרבן תודה זה יתעלה על ידי דבקות הנפש בה':

"לְדֹד אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֲשָׂא."
(תהילים כה, א)

